

Besök från Länsstyrelsen: Thomas Lindvall och Felicia Stragnefeldt som gav en lägesorientering om **PFAS** utifrån Länsstyrelsens perspektiv. Thomas arbetar med miljöskyddstillsyn och Felicia på enheten för vatten.

Länsstyrelsen har ett regeringsuppdrag att inventera, identifiera och ta prover på misstänkta områden. De arbetar med vattenförvaltning, kartlägger miljötillstånd, miljögifter, gör miljöprovningar – prövar industrier och andra som söker tillstånd. Förutom vattenverksamhet jobbar de med markföroreningar, saneringsfrågor, tillsynsvägledning och samverkan med kommuner, försvarsinspektören och andra länsstyrelser.

Ansvar är uppdelat. Kommunerna har till exempel miljötillsyn över sina egna brandövningsplatser, Försvaret över sina, men Länsstyrelsen följer utvecklingen och har det övergripande ansvaret för vattenförvaltningen inom länet.

Vi fick se en karta över Östergötland med gröna och röda prickar med provtagningspunkter för PFAS i vattendrag. Är de röda betyder det att de överskrider miljökvalitetsnormen för PFOS. Det måste åtgärdas. Vattenmyndigheten har fastställt ett åtgärdsprogram för att få bättre vattenkvalité. Det anger vilka uppgifter myndigheter och kommuner har för att åstadkomma förändring. Detta rapporteras till EU.

Röda punkter kan t.ex. ses i vattendrag i Linköping med potentiell påverkan från bl.a. Malmen, SAAB-området och brandövningsplatser.

Länsstyrelsen har etablerat ett arbetssätt för att skapa handlingsplaner för hur företagen ska hantera markföroreningar begränsa spridning. Det har etablerats ett samarbete med Försvaret för att begränsa spridningen av föroreningar från Försvarmaktens verksamheter.

Det går inte att göra allt på en gång, man måste prioritera. Just nu jobbar de mycket med Norrköpings flygplats och följer utvecklingen vid Bråvalla. Sedan kommer Malmen i Linköping där en ny tillståndsprövning väntas ske inom kort.

PFAS är en långlivad så kallad evighetskemikalie och en beteckning för ett stort antal ämnen. Har använts i brandskum, kylmedia, metallbearbetning, emulgeringsmedel, ytbehandling som teflon, impregnering mm.

De visade en oändlig lista på olika ämnen indelade i grupper från 1 till 21. I PFAS 4 mäter man 4 ämnen, i grupp 21 mäter man 21 ämnen.

Gränsvärdet i grupp 4 är 4 nanogram/liter i Sverige, i Danmark 2 nanogram. Ett arbete för skärpta riktvärden i Sverige var långt framme och på väg, men drogs plötsligt tillbaka så det blev inte av.

Inom EU finns en kemikalielagstiftning, Reach, och internationellt finns en konvention, Stockholmskonventionen, för att skydda människors hälsa och miljön mot långlivade organiska föreningar.

Omöjligt att bli av med?

Målet är att få ämnena ut ur systemet, men hur? Det finns olika förslag på lösningar i liten skala men det är svårt att skala upp vid saneringsprojekt.

PFAS är svårt att mäta och kontrollera då det är fråga om många olika ämnen. Kontrollerar man fyra ämnen kan andra ämnen som man inte mäter slinka förbi.

Det är ekonomiskt svårt att klara stora saneringsinsatser och man vet inte hur man ska ta hand om allt. För att begränsa spridning i vatten används kolfilter. Men det är ett dilemma. Det blir ytterligare ett avfallsproblem. Var ska man göra av filtren? Förbränning är sista utvägen, men det finns bara en plats att göra det på i Sverige, Kvarntorp i Kumla. Vad blir resultatet i luften av förbränningen? Där väntar vi på kunskap.

Ett stort bekymmer är de oerhörda mängderna av förorenade schaktmassor. Var lägger man dem istället? Möjligheterna att ta hand om föroreningarna är begränsade. Det är ett riktigt dilemma. Statens geotekniska institut, SGI, försöker hitta metoder att tvätta jord.

De värsta typerna av brandskum är förbjudna idag. Men om kemikalietillverkarna får stopp på ett ämne tillverkar de något liknande. Det är fritt fram att sälja.

Alla – hela samhället – måste lyfta de här frågorna.

Tack Thomas och Felicia för att ni kom och att ni jobbar med dessa viktiga och svåra saker!

I frågestunden efter presentationen kom det upp att det upp att det finns höga halter PFAS där den nya stadsdelen Djurgården ska byggas och i Malmslätt nära Kärna mosse. Det är något vi återkommer till senare.

Vi fick också veta att Uppsala och Ronneby kommuner har fått rätt mot Försvarsmakten för läckage av PFAS från brandövningsplatser och Aktion Rädde Vättern har nyligen ställt Försvarsmakten inför rätta i Förvaltningsdomstolen för läckage från Karlsborg till Vättern. 4 miljoner nanogram har uppmätts i ett prov från Karlsborgs flygplats.

16 maj, dagen efter vi sågs gjorde tidningen Dagens ETC ett stort avslöjande om förbränningsanläggningen Kvarntorp i Kumla. Stora mängder PFAS har kommit ut i naturen.